

УДК 353+308

<https://doi.org/10.62664/cpa.2025.01.05>

Володимир ДЕМЧЕНКО,

доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування

кандидат філологічних наук, доцент

Херсонський національний технічний університет

(м. Хмельницький)

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-1841-7798>

(© ДЕМЧЕНКО В., 2025)

СТАРОЖИТНІЙ УКРАЇНСЬКИЙ СУВЕРЕНІТЕТ,

ЗА АРГУМЕНТАМИ СЕРГІЯ ШЕЛУХІНА

У статті проаналізовано погляди українського державника, юриста та історика Сергія Шелухіна щодо назви «Україна» в контексті старожитньої української етнічної/державної суверенності. Зафіксовано факти й аргументи, наведені вченим як відповідь на імперські зазіхання росії не лише на українську територію, але й її давню історію, з якими має бути ознайомлене широке коло читачів, зокрема й іноземців, які перебувають під дезінформативним впливом подвійних стандартів імперської ідеології. З'ясовано постать Сергія Шелухіна, ім'я якого попри значний авторитет на межі XIX–XX століть у колах юристів і дворянський статус не згадується в пізніших російських енциклопедіях, оскільки його проукраїнська позиція та логічні викладки, що виявляють фейковість російської офіційної історії, зробили вченого персоною нон-грата в імперській історіографії. Визначено напрямки аргументації на користь старожитності назви «Україна» – літописний, фольклорний та

картографічний, за якими ця назва фіксується як мінімум від XII століття саме на позначення державного/етнічного утворення.

Зроблено висновок, що в період від початку XVI до 2-ї половини XVIII століття в Європі українська територія сприймалася й позначалася як «Україна» (нечасто – як «Росія», «Русь», «Сарматія», «Червона Русь», «Земля Козаків»), а північно-східна територія – лише як «московія» (ще «московське князівство»), і жодної пов'язаності України з тим князівством ніхто не відзначає, а лише географічне сусідство. Відзначено, що такі аргументи доводять не лише визнання окремишнього статусу України всією Європою, але й факт присвоєння терміна «росія» московською державою у 2-й половині XVIII століття та впровадження його разом з елементом «імперія» у світову геополітику. Акцентовано, тоді почався цілеспрямований геноцид української нації з боку російської імперії (совєтського союзу, російської федерації).

***Ключові слова:** Сергій Шелухін, «Україна», «Русь», імперія, суверенітет, літопис, європейські мапи.*

Volodymyr DEMCHENKO,

Associate Professor of the Department
of Public Administration and Local Self-Government
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Kherson National Technical University
(the city of Khmelnytskyi)

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-1841-7798>

(© DEMCHENKO V., 2025)

ANCIENT UKRAINIAN SOVEREIGNTY BY THE ARGUMENTS OF SERHIY SHELUKHIN

The article analyzes the views of the Ukrainian statesman, lawyer and historian Serhiy Shelukhin regarding the name «Ukraine» in the context of ancient Ukrainian ethnic/state sovereignty. The facts and arguments presented by scientists as a response to Russia's imperial encroachments not only on Ukrainian territory, but also its ancient history, are recorded, with which a wide range of readers, including foreigners, who are under the misinformative influence of the double standards of imperial ideology, should be familiarized. The figure of Serhiy Shelukhin has been clarified, whose name, despite his considerable authority at the turn of the 19th and 20th centuries in legal circles and noble status, is not mentioned in later Russian encyclopedias, because his pro-Ukrainian position and logical explanations that reveal the falsity of Russian official history made him a scientist persona non grata in imperial historiography. The directions of argumentation in favor of the antiquity of the name «Ukraine» are defined – chronicle, folklore and cartography, according to which this name is fixed at least from the twelfth century precisely to denote a state / ethnic entity.

It was concluded that in the period from the beginning of the 16th to the second half of the 18th century in Europe, the Ukrainian territory was perceived and marked as «Ukraine» (rarely – as «Russia», «Rus», «Sarmatia», «Red Rus», «Land Cossacks»), and the north-eastern territory – only as «Moscow» (also «moscow principality»), and no one notes any connection of Ukraine with that principality, but only the geographical neighborhood. It is noted that such arguments prove not only the recognition of the separate status of Ukraine by all of Europe, but also the fact that the Moscow state appropriated the term «Russia» in the second half of the 18th century and introduced it together with the element «empire» into world geopolitics. Emphasized, then the purposeful genocide of the Ukrainian nation by the russian empire (soviet union, russian federation) began.

Key words: Serhiy Shelukhin, «Ukraine», «Rus», empire, sovereignty, chronicle, European maps.

Постановка проблеми. Наше сьогодення виявило реального віковичного ворога України, для якого вона становила лише невід’ємну частину його імперії, була джерелом ресурсів, і не лише промислових, але й людських. Видатні українці (або ж просто за походженням з України), звісно, не дистанціювали себе від великоросійського чи советського народу – були імперськими службовцями чи науковцями. І для формування таких людських асиміляційних конгломератів потрібне відповідне ідеологічне підґрунтя, засноване на такій історії, що вигідна для імперії, якою б вона фейковою (брехливою) не була.

Уже всі зрозуміли, що таку фейкову історію (дезінформацію) формували спеціальні інституції, повністю спрямовані на перероблення історії (як у Джорджа Орвела в «1984»). Цей процес активно розпочався ще від Катерини II зі знищення літописів київської редакції та виникнення на їх місці таких самих московської редакції, а також із розгоном Запорізької Січі, де імператрицю дратувало *«политическое уродство»*, тобто демократичний устрій козацької республіки. Звісно, що тоді розпочалося й уведення гетьманської України в адміністративний організм імперії, тобто нівелювання хоч якоїсь її суверенності. Паралельно імперська дипломатія домогалася від країн Європи визнання саме за нею й назви *«росія»*, оскільки до цього за їх територією впродовж 400 років було закріплено назву *«московія»*, а *«росією»* (грецька вимова слова *«русь»*) називалася територія України.

Отже, маємо історію віроломного перероблення історії з імперативним присвоєнням назви (тобто колишня окраїна Київської Русі стала метрополією та імперативно зробила українські землі своєю *«окраїною»* й відповідно офіційно трактувала так само й старожитнє слово *«Україна»*). Для вирішення цієї колізії (історико-лінгвістичної) ми звернулися до думок Сергія Шелухіна, який ще 1921 року докладно аргументував не лише старожитню генезу назви *«Україна»*, але й реальний

її суверенітет у давні періоди історії. Що ж до терміна «окраїна», то вчений порівнює дискурси протилежного значення: за імперським – це «окраїна *іншої землі з народністю тієї землі*» (тобто окраїна московії з московським народом), а за власне українським – «окрема земля з окремою народністю» [7, с. 12]. І саме на користь другого свідчать не лише внутрішні фольклорні джерела, але й зовнішні, зокрема картографічні, що є незаангажованим і реальним доказом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематичний напрямок наукових досліджень, що включає правові, мовні й історичні питання українського етносу, державності, сучасності, доволі популярний серед дослідників. Так, кримськотатарський діяч-науковець Надір Бекіров розглядає право на самовизначення свого народу в контексті українського державотворення [1], мовознавиця Лариса Масенко досліджує історію лінгвоциду [5], Святослав Караванський у власній лексикографічній праці простежує складні лексичні питання української мови, зокрема й топонімічні назви [3], відомий український діяч у діаспорі Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) розглядає питання діалектів, зокрема їх внесок у формування української літературної мови [6], ще один діаспорник Павло Штепа, відомий своїм радикальним ставленням до московії, викривав її віроломну політику впродовж усього періоду спільної історії [9], зрештою другий Президент України Леонід Кучма у книжці «Україна – не Росія» доводить цю тезу з різних боків життєдіяльності та історії, згадуючи також думки Сергія Шелухіна [4].

Мета статті. Попри таку увагу до складних колізій у предметному колі українського державотворення, зокрема її відносин із росією / московією, залишаються недостатньо звідані факти та аргументи, що заслуговують на ознайомлення з ними широкого кола читачів – українців та іноземців (окрім росіян, які живуть у світі подвійних стандартів). Саме тому мета нашої статті – розглянути думки й аргументи Сергія Шелухіна щодо

назви «Україна» в контексті старожитньої української етнічної / державної суверенності.

Виклад основного матеріалу. Сергій Шелухін (1864-1938 роки) – український політичний діяч, учений, юрист, історик, член Української Центральної Ради, генеральний суддя УНР. У советській історіографії про нього не згадувалося взагалі. Мав дворянське походження (батько був військовиком, змінивши для кар'єрного зростання прізвище Шолуха на Шелухін). Уже під час навчання в університеті Сергій був учасником національного відродження з ідеями незалежної соборної України. Зробив помітну судову кар'єру, відзначившись навіть поправками в судочинстві та багатьма резонансними статтями. Був членом п'яти юридичних й історичних товариств. Активний учасник українського громадського руху – 1905 року один із засновників одеської «Просвіти», читає лекції (наприклад, виступ про «союз» України з Москвою на багатолюдному мітингу в Одесі був першим, прочитаним українською мовою) [8].

1908 року на археологічному з'їзді в Чернігові Сергій Шелухін виступив з доповіддю «Про стародавності і державно-правове значення назви Україна», й українська мова з тим довела свій науковий рівень, оскільки її використано вченим на державному зібранні колег. Цікавою також була його доповідь, у подальшому опублікована, про Миколу Гоголя, який, за твердженнями дослідника, мав українську душу, що відбито не лише в сюжетах, але й у мові письменника, що характеризується багатьма українськими рисами. Ці всі мотиви промовець об'єднує в провідному – старожитнє вільнолюбство українців як нації [8].

За часів Центральної Ради Сергій Шелухін перебував на посадах генерального судді (сенатора) УНР, міністра юстиції та генерального прокурора України, був головою делегації гетьманської України 1918 р. на перемовинах із РСФРР. Головний його меседж на той час: народ український має бути незалежним (суверенним), і тому Україна має бути

самостійною, а не частиною федерації чи чиеюсь автономією. Більшовики відносяться до України як колись царські вельможі, а тому українці самі мусять зробити свою державу. Його правова позиція аргументувалася тим, що зі зреченням царя росія розпалася на окремі народи, тобто перестала діяти узурпація короною їх суверенітетів, а тому за юридичним правом *restitutio in integrum* («*відновлення початкового стану*») ми повернулися до статусу перед угодою 1654 року – Української республіканської держави [8]. І цей статус тісно пов'язано із таким головним атрибутом цієї держави, як її назва.

1921 року Сергій Шелухін видає окремою книжечкою (на 30 сторінок) розвідку «Назва України», що цінна не так авторськими сентенціями, як науковими аргументами, серед яких наведено кілька мап, складених європейськими картографами ще від початку XVI століття. За тими мапами, і «*Русь*», і «*Росія*» позначають територію України аж до кінця XVIII століття, утім науковець зауважує, що слово «*русь*» – чуже, спочатку було книжним, а тоді вже стало й розмовним (на відміну від «*україни*», що було народним, а тоді стало книжним). Більш докладно пояснимо, що традиційно в науці цей термін зводиться до скандинавського походження. Так, у фінській мові «*руотсі*» – то шведи, у Макса Фасмера – «*веслярі, мореплавці*» (що, можливо, вже вторинне – позначало тих вікінгів – шукачів пригод і об'єктів для вигідної работоргівлі), у кельтів – назва племені з давньоіндійською ознакою «*світлий*») [2, с. 145-146]. Ця колористична одиниця є вже третинною як зовнішня ознака скандинавів, що в подальшому відбилося на східнослов'янській топонімії (Росавиця, Рось) та вже надалі асоціювалося з місцевим народом.

Усі вчені (зокрема й Сергій Шелухін) одностайні в тому, що з приходом вікінгів на українську землю, де місцеві племена однозначно існували мінімум за 400 років до цього (до 9 століття) й мали якусь загальну назву, поступово назва пришельців «*русь*» стала позначати спочатку

територію, надалі – народ, який її населяє, а ще далі – державу, першими офіційними монархами якої були нащадки саме тих вікінгів (Олег, Ігор, Ольга й т. ін.). Зауважимо при цьому, що від самого початку цієї державності й надалі – можливо до моменту переходу метрополії до Галицько-Волинського князівства (навіть «*королівства*» в деяких європейських джерелах) – відчувалося така собі синхронійна подвійність: Русь як держава, державна мова (літописів) – руська (умовно, оскільки незрозумілого походження), державна релігія – християнство (від греків-візантійців), а з іншого боку – традиції та вірування місцевого народу (нехай навіть поділеного на окремі племена), українська народна мова, культура та релігія (з елементами язичництва). І тому дуже логічно, що має бути й узагальнена назва всього місцевого люду, яку Сергій Шелухін бачить як власне «українці».

Менталітет такої старожитньої людності формувався від ще більш давніх аборигенів, які, своєю чергою, змішувалися (вбирали в себе «*кров*» або «*психіку*» – за виразом ученого) мігрантів – готів, сарматів, половців, греків тощо. Натомість московини змішувалися з монголо-уральськими й фінськими племенами, білоруси – з литовськими, а поляки – з германськими, через що навіть східнослов'янські етноси такі різні між собою, що навіть православ'я в москві та Києві принципово різняться. Головною ж ознакою саме українців є їх сільськогосподарська культура, осілість, що виявлено під час численних археологічних розкопок (від Чернігівщини й Поділля до Полтавщини) [7, с. 3-6].

Іноземці наш народ називали роксоланами, сарматами, Геродот звав скифами-оратаями. Тобто з цих назв можна зрозуміти їх хліборобський характер, що аналогічне й літописним полянам. Михайло Максимович зазначав, що народна мова мала слово «*україна*» на позначення поля, оскільки господар «*украював*» (від «*кроїти, краяти*») ділянку землі під засівання та її обробляв і охороняв. Це була його *україна* («*країна*» –

аналогічно до балканських слов'ян). Саме тому Сергій Шелухін наводить головний принцип пояснення слова «Україна»: варто послуговуватися традиціями саме української мови, а не російської. За ними значення «*крайня земля*» позначається словом «*окраїна*» (ще, напр., *окраєць хліба*). Натомість форм «*у края*», «*у моря*» в українській мові немає, і тому якщо етимологія України зі значенням «*край московської держави*» зустрічається лише в московських літописах, то на українській території воно виключно має значення «*край, територія*», адже «*украяти*» (відрізати) стосується не лише землі, але й того ж таки короваю на весіллі, *крайня* якого входить до давнього народного ритуалу. Іншими словами, та *украйна земля* Україна (край, країна) вже має свої кордони та свої *окраїни* [7, с. 5, 8-9].

Сучасні нам українські мовознавці Юрій Карпенко та Віталій Складенко також висувують аргументи проти значення «*порубіжна місцевість*» у вигляді семантичного ланцюжка «*кроїти (краяти) > укроїти (украяти) > украй > Україна*», описуючи ситуацію щодо земельного наділу (відрізу), яка підтверджується давнішою етимологією: < псл. *ukrajina < *ukrajb + -ina < *ukrójos «*відрізок від частини; відділена частина території племені*» < *ukreitei «*урізати, відрізати, відділити*» < *kreitei «*різати, розрізати на частини, розділяти*» [10].

Зрештою, Сергій Шелухін наводить три напрямки аргументації щодо старожитнього характеру топоніма «Україна» та його значення як власне державного утворення.

1. Літописні джерела. Попри те, що літописи писалися, як відомо, переважно на владне замовлення, тобто мали заангажований характер, написання терміна «Україна» в Іпатіївському літописі XII століття (1187 рік) є незаперечним фактом, і позначає він усю Київську державу, а не якусь її *окраїну*. Уживається, звичайно, й «Русь» як повний синонім. Натомість північно-східні території називалися Суздальською, Володимирською тощо землями, а їх жителі – суздальцями, володимирцями на протиположності українцям

на своїй землі. До цього в літописах фіксуються поляне, деревляне, галичане на позначення племен, які згодом увійшли в єдиний народ Київської Русі. Сергій Шелухін наводить ще аргументи з цього давнього літопису: коли загинув переяславський князь, то *«о нем же україна много постона»* (не окраїна ж, а вся країна), а князь Ростислав прибув зі Смоленська *«к Україні Галичской»*, тобто в землю Галицьку, яку пізніше Гійом Левассер де Боплан називатиме разом із Подільською «українами» [7, с. 13-15]. За етимологічним словником, в Іпатіївському літописі також використовуються такі топоніми: *Оукраина, Украйна, Украйна Киевская, Оукраина Галичская, Литовская Украйна, Украіна* [10].

2. Фольклорні джерела. Збірки українських народних пісень активно формувалися ще на початку XIX століття, а тому ці пісні мінімум 200 років уже існували. Сергій Шелухін наводить такі приклади з пісенних текстів: *«а сам я полину на чужу вкраїну»*, *«а старий сокіл з чужої україни прибуває/сизокрилого орла на своїй україні стрічає»*, *«Гей, пане Потоцький, ти на своїй україні п'єш-гуляєш»*, *«Ромен вславився циганами по всіх українах»*. Тобто слово «україна» однозначно позначає край, територію, область, приватну землю, володіння, а не окраїну, бо тоді всі ці вислови будуть нісенітницею (щодо Потоцького – це польська земля, а щодо циган – усі країни, де вони перебували). Пізніше, описуючи походи козаків у XVI – XVII століттях, у піснях це слово стало позначати рідну для українців територію в певному вже державному значенні: *«Ой у нашії, у славній Україні»*, *«Як незгоди на Українську Землю послава»* [7, с. 11] (аналогічно Іпатіївському літопису).

3. Картографічні джерела. Сергій Шелухін простежує позначення української землі на європейських мапах від початку ще XVI століття, де вона відповідно до різної вимови називалася *«Укранія»*, *«Українія»*, *«Ікрен»*. Для більшої візуальності сприйняття цієї інформації – див. таблицю 1.

Таблиця 1

*Найменування на мапах XVI – XVIII століть української землі
та московської*

Рік	Українська земля	Московська земля
1508	Русія	Московія
1529	Сарматія (правобережна – європейська, лівобережна – азійська)	Москови
1565	Русія	Московія
1571	Русія Ще: Северянська земля» (Чернігівщина)	Московське князівство
1572	Україна (разом зі Слобідською) Катеринославщина, Єлисаветградщина й Кременчук – «Козаки»	Московія
1580	Україна (лат. Ucrania)	Московія
1641	Україна (по обидва боки Дніпра) Ще: Земля Козаків	Московія
1660	Україна (по обидва боки Дніпра)	Московія На кордоні з ногайськими татарами – «окраїна»
1665	Україна (по обидва боки Дніпра)	Московія
1700	Україна (як частина Великої Польщі) Ще: Землі Запорізькі	Московія
1769	під час русько-турецько-польської війни: «армія України з 300 тис. козаків»	Московія
1773	під час московсько-турецької війни: Україна із Землями Запорізькими	Російська держава

Складено за: [7, с. 17-22]

За цими наочними прикладами чітко бачимо, що літописні, фольклорні та картографічні аргументи й факти доводять крадіжку терміна «росія» московською державою наприкінці XVIII століття, адже до цього представники різних народів світу називали нашу територію Русь, Росія,

Сарматія, Роксоланія, Козако́русія, Черкасія і зрештою Україна, натомість північно-східна її сусідка була виключно московією.

Як більш комплексний аргумент на користь старожитньої генези назви «Україна» Сергій Шелухін висуває праці видатного французького мандрівника й історика свого часу Гійома Левассера де Боплана, який написав кілька книжок саме про Україну з описом традицій українців, їх історії та численними мапами, де позначена її етнічна (державна) територія. Ці книжки, написані в 1-й половині XVII століття (наприклад, «Description d'Ucranie»), були популярними, перекладеними різними мовами світу. Окремішність України (тобто її суверенітет) виявляється в її визначенні як «окремої від Польщі землі», що лежить на шляху від Трансільванії (Угорщини) до «Московії». Слово «Русь» автор уживає в історичному контексті чи відносно Галичини. Віру також називає руською, культуру – давньою (ще дохристиянською, ті ж київські печери датує I–II століттями нашої ери) [7, с. 23-24].

Для нашого предметного аналізу промовистими є мапи України, складені мандрівником у 1630 – 1648 роках. На них українські землі визначаються такими топонімами: Брацлавське, Подільське, Київське воєводства, Галицька Русь («Росія»), Полтавщина, Чернігівщина, Херсонщина, Волинь, Катеринославщина, Галичина, Покуття. Зазначено, що Україна межує з Великим князівством московським. При цьому частина Галичини (Збараж, Бучач, Тарнопіль) називається «частина України», а інша частина – «частина Росії», але жодної паралелі з Московщиною це не має, адже та називається виключно «московією» [7, с. 24–25].

Сергій Шелухін відзначає виставлену в Британському музеї велику Бопланову мапу 1650 року під назвою «Спеціальна й точна карта України з її воєводствами», де вже з назви Україна однозначно сприймається як окрема земля – соборна держава; французьку мапу 1719 року, де землі з обох боків Дніпра належать «Червоній Русі» із зауваженням, що в народі вони

звуться Україною чи Землями Козаків; мапу 1720 року, де Україна межує з іншими «провінціями» – Валахією, Молдовією, московією, Малою Татарщиною (тобто за державним статусом їм дорівнює); мапу 1769 року, де чорноморське узбережжя складається з України, Малої Татарії, Грузії та «*сумежжя європейської росії та Турції*»; німецьку мапу 1831 року, де вже як окремі «російські провінції» названо Україну, Ліфляндію, Курляндію та Литву. І навіть із постанням від 2-ї половини XVIII століття назви «росія» на позначення північно-східних земель картографи при цьому зауважують, що в просторіччі це «московія» [7, с. 27-28].

Можна зробити загальний висновок, що від початку XVI століття до останньої чверті XVIII століття на європейських мапах українська територія позначалася лише як «*Україна*» чи нечасто – «*Росія*», «*Русь*», «*Сарматія*», «*Червона Русь*», «*Земля Козаків*». Північно-східні землі при цьому позначаються лише як московія – нічим не пов'язана з Україною держава. І навіть через сто років після сумнозвісної переяславської угоди Україна фіксується як окремішня країна, тобто Європа не визнавала хоч якоїсь влади над нею з боку самопроголошеної імперії, що взяла собі назву від колишньої метрополії Київської Русі.

Також Сергій Шелухін нагадує нам, що в 9-му столітті, коли не було взагалі ні Польської, ні московської держав, була вже Київська Русь, яка 1187 року в Іпатіївському літописі була названа Україною (у цей час Польща лише формувалася в державу, а московії так і не було). Тобто в європейських державах Україна визнавалася зі своїми кордонами та етносом українців як рівноправна державна одиниця, що кодифіковано в мапах від XVI століття.

Висновки. Наведені Сергієм Шелухіним літописні, фольклорні та картографічні аргументи на користь ідеї старожитньої окремішньої України доводять не лише використання саме цієї назви на позначення суверенного державного утворення (поряд із назвами Русь, Червона Русь, Росія,

Сарматія, Роксоланія, Земля Козаків, Черкасія), не лише визнання цього статусу всією Європою, але й факт крадіжки терміна «росія» московською державою у 2-й половині XVIII століття та впровадження його разом зі статусним елементом «імперія» у світову геополітику. Гадаємо, що саме від того часу почався цілеспрямований геноцид українського етносу / нації через підпорядкування його загальній імперській структурі, численні заборони й утиски української мови та курс на асиміляцію в межах загальноруського (великоруського, надалі – советського та російського) народу.

Наприкінці потрібно навести чітку й логічну тезу самого Сергія Шелухіна (зберігаємо тогочасну орфографію): *«Український нарід має для себе і для своєї території свій властний і споконвічний дійсний внутрішній і закордонний географічний, історичний, етнографічний і політичний паспорт з іменем України і Українського Народу»* [7, с. 30].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бекіров Н. В. Право на самовизначення як соціокультурний принцип епохи подолання наслідків колоніалізму. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2016. № 2. С. 12–13. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.
2. Етимологічний словник української мови : [у 7 т.] / ред. кол. О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. К. : Наук. думка, 2006. Т. 5. 704 с.
3. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. 2-ге вид. доп. і випр. Львів : БаК, 2006. 562 с.
4. Кучма Л. Д. Україна – не Росія; пер. з рос. І. Пащенко, О. Руденко-Десняк. 2004. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0003713>.
5. Масенко Л. Т. Українська мова у XX сторіччі : історія лінгвоциду. К. : КМ Академія, 2005. 399 с.

6. Огієнко І. Словник місцевих слів у літературній мові не вживаних. Жовква : Друкарня О. О. Василяна, 1934. 154 с.

7. Шелухін Сергій. Назва України. З картами. Відень : Вид-во Тов. «Франко Син і Спілка», 1921. 30 с.

8. Шелухін Сергій Павлович. *Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії*. URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B5%D0%BB%D1%83%D1%85%D1%96%D0%BD_%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.

9. Штепа П. Московство, його походження, зміст, форми й історична тяглість. Ч. 1. Торонто : Вид. С. Стасишина, 1968. 345 с.

10. Nota Bene! Етимологічний словник топонімів. *Академія*. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Luchyk_Vasyl/Etymolohichnyi_slovnyk_toponimi_v_Ukrainy.pdf?PHPSESSID=6bknuabbta1l629a33v4hp6094.

REFERENCES

1. Bekirov N. V. (2016). Pravo na samovyznachennya yak sotsiokul'turnyy pryntsyp epokhy podolannya naslidkiv kolonializmu. *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya i mistsevoho samovryaduvannya*. 2, 12–13. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>. [in Ukrainian]

2. Etymolohichnyy slovnnyk ukrayins'koyi movy [u 7 t.] (2006). / Red. kol. O. S. Mel'nychuk (hol. red.) ta in. K. : Nauk. dumka, T. 5. 704 s. [in Ukrainian]

3. Karavans'kyi S. (2006). Rosiys'ko-ukrayins'kyi slovnnyk skladnoyi leksyky. 2–he vyd. dop. i vypr. L'viv : BaK. 562 s. [in Ukrainian]

4. Kuchma L. (2004). D. Ukrayina – ne Rosiya; per. z ros. I. Pashchenko, O. Rudenko-Desnyak. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0003713>. [in Ukrainian]

5. Masenko L. T. (2005). Ukrayins'ka mova u XX storichchi : istoriya linhvotsydu. K. : KM Akademiya. 399 s. [in Ukrainian]

6. Ohiyenko I. (1934). Slovnyk mistsevykh sliv u literaturniy movi ne vzhyvanykh. Zhovkva : Drukarnya O. O. Vasyliyan. 154 s. [in Ukrainian]
7. Shelukhin Serhiy. (1921). Nazva Ukrayiny. Z kartamy. Viden` : Vyd-vo Tov. «Franko Syn i Spilka». 30 s. [in Ukrainian]
8. Shelukhin Serhiy Pavlovych. Material z Wikipediyi – vil`noyi entsyklopediyi. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B5%D0%BB%D1%83%D1%85%D1%96%D0%BD_%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87. [in Ukrainian]
9. Shtepa P. (1968). Moskovstvo, yoho pokhodzhennya, zmist, formy y istorychna tyahlist`. Ch. 1. Toronto : Vyd. S. Stasyshyna. 345 s. [in Ukrainian]
10. Nota Bene! Etymolohichnyy slovnyk toponimiv. Akademiya. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Luchyk_Vasyl/Etymolohichnyi_slovnyk_toponimiv_Ukrainy.pdf?PHPSESSID=6bknuabbta1l629a33v4hp6094. [in Ukrainian]